

Piotr Chachlikowski

Dąbrowa Biskupia, woj. bydgoskie,
St. 21, AZP 45-43

Informator Archeologiczny : badania 24, 11-12

1990

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

z fazy lubońskiej kultury pucharów lejkowatych i ślad osadnictwa kultury grobów podkloszowych.

Badania prowadzono w południowo-zachodniej części stanowiska, w najbliższym otoczeniu „oczek”. Na powierzchni 3 arów (wykopy: 105-111) odkryto 6 obiektów ziemnych (62, 64-68) tworzących wraz z ubiegłorocznymi (51-53) koncentrację, którą traktujemy jako kolejną, odrębną (przestrzennie, a być może także chronologicznie) jednostkę osadniczą. Na całej badanej przestrzeni stwierdzono ślady intensywnej działalności osadniczej. Pochodzi stąd bowiem ponad 2600 fr. ceramiki, ok. 200 egz. wytworów krzemienianych oraz liczne, zwykle zniszczone narzędzia kamienne (siekiery, topory, płyty szlifierskie, rozcieracze, żarna), a także 12 przesiłków. Chronologię badanej części stanowiska wiążąc generalnie z późnym odcinkiem fazy lubońskiej kultury pucharów lejkowatych. Natomiast dominującym akcentem stylistycznym są cechy wskazujące na oddziaływania klasycznego horyzontu kultury ceramiki promienistej (ob. 52).

Spśród odkrytych w tym sezonie obiektów, jeden zasługuje na szersze omówienie ze względu na rodzaj i układ zawartości kulturowej. W partii spągowej obiektu zalegał materiał określany tradycyjnie jako „odpadkowy” (uszkodzone narzędzia krzemienne, kamienne i przesiłki), nad nim znaleziono bryłę masy ceramicznej z wtkniętymi weń małymi przesiłkami, wykonanymi z gliny z domieszką kości, prawdopodobnie pozostawioną w dużym naczyniu, a jeszcze wyżej pozostałości ściany glinianej konstrukcji (pieca?), wewnątrz której występowała duża ilość popiołu. Istnieje kilka możliwości interpretacji faktu takiego zalegania źródeł np.: a) rozdzielnie, jako śladów po wielokrotnym i różnorodnym wykorzystywaniu zagłębienia w twardej i zbitej glinie, b) łącznie, jako pozostałości po nieznanym dotąd zabiegach produkcyjnych (?), symbolicznych (?)..

W świetle wstępnej analizy wyników 6 sezonów badań, przeprowadzonej w zakresie relacji pomiędzy rozprzestrzenieniem dystyngtywnych cech stylistycznych ceramiki i koncentracjami obiektów (notowano znaczną zgodność) wydaje się, iż analiza ogółu źródeł, w połączeniu z rezultatami badań przyszluczożnych, da podstawę do szczegółowszej charakterystyki (podziału?) późnolubońskiego odcinka w rozwoju kultury pucharów lejkowatych w Wielkopolsce, a tym samym możliwość weryfikacji koncepcji tzw. dużych osad wiązanych z tym okresem.

Badania powinny być kontynuowane w strefie rokującej nadzieję (na podstawie wyników badań sondażowych w 1989 r.) na pozyskanie nowych jakościowo danych.

**Chobienice, gm. Siedlec
woj. zielonogórskie
St. 8 AZP: 57-18/11**

Polska Akademia Nauk Instytut Historii Kultury Materialnej w Poznaniu

Badania prowadził mgr Jacek Kabaciński. Finansował IHKM PAN. Drugi sezon badań. Stanowisko paraneolityczne i neolityczne

Stanowisko położone jest w obrębie rynn jezior zbąszyńskich, na niewielkim ostańcu terasowym przylegającym do północnego krańca jeziora Kopańskiego. Badania, będące rozszerzeniem sondażu z roku ubiegłego objęły obszar 28 m kw. W ich trakcie pozyskano około 600 zabytków krzemienianych i około 100 fragmentów ceramiki. Materiał ten wystąpił w układzie rozproszonym na powierzchni całego wykopu, jednakże można wydzielić słabo rysujące się skupienia materiału archeologicznego.

Wstępna analiza stratygraficzna wykazała, iż krzemienie mezolityczne łączą się z osadnictwem (ceramiką) o cechach lendzielsko-ertebollskich, natomiast krzemienie o pokroju neolitycznym wiążąc prawdopodobnie można z ceramiką kultury pucharów lejkowatych. W trakcie badań w północnej części wykopu uchwyciono obiekt o średnicy około 120 cm zawierający ceramikę i krzemienie. Obiekt posiadał intensywnie szare wypełnisko przesycone węglami drzewnymi, a w jego spągu znaleziono duże fragmenty węgla drzewnych, nadających się do datowania. Wydaje się, że obiekt powinien być związany z osadnictwem kultur pucharów lejkowatych (mniej prawdopodobny jest jego związek z osadnictwem późnowstęgowym).

Cyców, woj. chełmskie St. 40 patrz okres lateński

Cząstków Polski, gm. Czosnów woj. warszawskie patrz okres rzymski

**Dąbrowa Biskupia,
woj. bydgoskie
St. 21 AZP 45-43**

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu Instytut Prahistorii Zakład Prahistorii Polski

Badania prowadził mgr Piotr Chachlikowski. Finansowało BBDZ w Bydgoszczy. Dziesiąty sezon badań. Osada kultury pucharów lejkowatych z fazy IIIC. Ślad osadnictwa ludności kultury ceramiki sznurowej.

Kontynuowano rozpoznanie przejawów osadnictwa ludności kultury pucharów lejkowatych

(KPL) na terenie trzeciego najdalej na północ usytuowanego, wzniesienia rozległej piaszczystej wyniosłości — tzw. członu B2 (por. sprawozdanie z badań w roku 1989).

Eksploatowano powierzchnię 150 m². W obrębie zbadanych wykopów odkryto 69 obiektów, z czego 10 to jamy gospodarcze a 59 to dołki postępowe. Zarejestrowano 5 240 artefaktów, w tym 2 658 fragmentów ceramiki (2 653 to fragmenty naczyń kultury pucharów lejkowatych, pozostałe 5 kwalifikowano do kultury ceramiki sznurowej), 92 wytwory z krzemienia oraz 185 wytworów z kamienia. Podobnie jak w roku ubiegłym odnotowano stosunkowo liczne przejawy użycia gliny w budownictwie w postaci ok. 2 300 grudek polepy.

Wśród zbadanych obiektów udokumentowano dwa typy pozostałości konstrukcji: a) budowle naziemne, oraz b) budowle wziemno-naziemne.

a. Budowle naziemne tworzą pozostałości trojkałowego rodzaju, tj.:

— układ dołków postępowych, interpretowany jako przyziemie budowli mieszkalnej (północno-wschodnią część chaty odkrytej w roku ubiegłym),

— układ dołków postępowych sugerujących istnienie ogrodzenia wyżej wymienionej chaty i towarzyszących jej jam gospodarczych, oraz

— dołki postępowe nie tworzące wyraźnych układów funkcjonalnych, z których część można by interpretować jako pozostałości konstrukcji naziemnych (zadaszenia, ewentualnie wlotu) niektórych z odkrytych jam.

b. Wśród budowli wziemno-naziemnych udokumentowano jamy o stosunkowo prostej konstrukcji, bez śladów obudowy wnętrza. Były to w przewodzie jamy nieregularnie owalne w rzucie poziomym, nieckowate, rzadziej trapezowate, w przekroju posiadające zróżnicowaną pojemność. Wypełniała je wielorodna konsystencyjnie treść glebowa, tworząca mniej lub bardziej złożoną morfologię zasypisk. Dwa obiekty zawierały liczny materiał kulturowy i przyrodniczy (kostny).

W sumie, w rezultacie dwuletniej eksploracji członu B2 stanowiska 21 w Dąbrowie Biskupiej rozpoznano względnie całościowo zwarty układ źródeł podomowych kultury pucharów lejkowatych, w postaci „zagrody” ludności tej kultury z późnego odcinka fazy IIIc. Dodać też wypada, iż efektem badań tegorocznych było odkrycie dalszych kilkunastu fragmentów naczyń kultury grzebykowo-dołkowej, o charakterystycznych dla tej kultury stylizyce i technologii.

Planowane są badania wykopaliskowe na stanowisku 21 w Dąbrowie Biskupiej w roku przyszłym.

Dębczyno, woj. koszalińskie St. 53 patrz wczesne średniowiecze

Dęby, gm. Dobre
woj. wrocławskie
St. 10 AZP 46-43/146

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
Instytut Prahistorii Zakład Prahistorii
Polski

Badania prowadzili mgr Janusz Czebreszuk i mgr P. Makarowicz. Finansował Urząd Konserwatora Wojewódzkiego we Wrocławku. Pierwszy sezon badań. Osady ludności kultury pucharów lejkowatych, z interstadium neolityczno-brązowego i kultury lużyckiej.

Badania miały charakter ratowniczy. Stanowisko znajduje się na zachodnim stoku rozległej wydmy w południowo-wschodnim krańcu gruntów wsi Dęby i niszczone jest przez czynną piasnicę. Prace rozpoczęto od dokumentacji profilu piasnicy, następnie zbadano ok. 80 m², rejestrując skomplikowany układ nawarstwień pochodzenia naturalnego (minimum 2 poziomy gleb kopalnych związanej z ludnością w których umiejscowione były poszczególne fazy osadnicze).

Zarejestrowano 35 obiektów nieruchomości — w większości różnej wielkości dołków postępowych. Część z nich tworzyła układ, który może być fragmentem konstrukcji prostokątnej budowli słupowej związanej z ludnością kultury pucharów lejkowatych. Z osadą ludności kultury lużyckiej można bezwzględnie łączyć jeden obiekt — głęboką jamę trapezowatą.

W sumie zarejestrowano ok. 850 fr. ceramiki, w tym 90 uznano za „wydzielone”, ponad 600 wytworów krzemienianych, 60 kamiennych oraz niewielką ilość kości i polepy.

Większość materiałów ceramicznych i krzemienianych łączyć należy z pierwszą „pucharową” fazą osadnictwa. Wstępna analiza stylizacyjna wskazuje, iż mamy tu do czynienia z osadą z przełomu faz I i II kultury pucharów lejkowatych na Kujawach — czyli z niezwykłe słabo poznany etapem rozwoju tej kultury, co przy dobrym stopniu zachowania badanej części stanowiska (nadkłady eoliczne) i znacznym bogactwie materiałów (zarówno ceramicznych jak i krzemienianych) czyni z Dębów 10 kluczowy obiekt dla poznania problematyki początków rozwoju kultury pucharów lejkowatych na Kujawach.

Nieliczne ilościowo materiały z interstadium neolitu i brązu (południowy skraj zniszczonej w całości przez piasnicę osady) posiadają jednak istotną wagę poznawczą. Można je wywodzić z tradycji kultury amfor kulistych znacznie już przekształconej przez różnokierunkowe oddziaływania z poziomu wczesnobrązowego.

Ostatnią fazą zasiedlenia pradziejowego jest osada ludności kultury lużyckiej z trudnego aktualnie do precyzacji etapu rozwoju tej kultury.

Zważywszy na wartość poznawczą obiektu oraz grożącą mu stale całkowitą dewastację zamierza się kontynuować badania.